

Склончак А. В., студентка,
Київський університет права, м. Київ
Науковий керівник: Загрішева Н. В., старший викладач

ПОНЯТТЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ДОГОВОРУ

Дослідження господарського договору дає можливість визначити вплив договору у сфері господарювання, осмислити підходи до визначення поняття «господарський договір», а також розробити сучасні підходи до визначення даного правового явища. На сьогодні важливим питання є доведення права існування господарського договору як самостійної правової категорії, а також усунення колізій та прогалин з метою належного врегулювання застосування господарського договору у сучасних умовах господарської діяльності.

Вагома частина досліджень щодо проблем договірної регулювання проведена і сформульована у працях вітчизняних та зарубіжних науковців: Александрова М. Г., Алексеева С. С., Беляєвич О. А., Бервено С. М., Білоус Ж. А., Брагінського М. Й., Вітрянського В. В., Іоффе О. С., Луця В. В., Мілаш В. С., Подоляк С. А., Шершеневич Г. Ф., Халфіна Р. О. та багатьох інших. Договір це універсальний регулятор різноманітних суспільних відносин, а саме: цивільних (цивільний договір), екологічних (екологічно-правовий договір), адміністративних (адміністративний договір), сімейних (шлюбний договір), аграрних, у сфері праці (трудовий договір, колективні договори та угоди), договори в конституційному та фінансовому праві [9, с. 230].

Фундаментальні уявлення про договір було розроблено в Стародавньому Римі. Під поняттям договір (*contractus*) розуміли домовленість (узгоджене вираження волі) двох або більше сторін, спрямована на досягнення певного правового результату, а саме: виникнення, зміну або припинення прав та обов'язків [11, с. 146]. Для позначення угод також використовувався вислів *convention*, поняття *paatum* (угода). Поняття «договір» не було однорідним і охоплювало такі дві групи: а) контракти – це формальні договори, які визнавалися цивільним правом і забезпечувалися позовним захистом (належало тільки певне, визначене вичерпно коло договорів); б) пакти – це неформальні різні за змістом договори, які не регулювалися нормами права та, не забезпечувалися позовним захистом [14, с. 146].

Сучасна юридична наука розглядає договір в господарському обороті: а) як загальноцивільний; б) особливий різновид цивільного договору; в) комплексний правовий інститут, що одночасно утворений нормами цивільного, так і господарського права; г) самостійний правовий інститут [9, с. 233].

Представники цивілістичної концепції заперечують існування господарського договору як самостійного правового явища. Так, В. В. Луць вважає договір цивільно-правовою категорією, при цьому відзначаючи можливість використання самої договірної форми і в інших галузях права, де вона набуває певних специфічних рис [8, с. 103].

Представники господарсько-правової доктрини розглядають господарський договір як самостійну господарсько-правову категорію [12, с. 241]. Ведеться дискусія щодо застосування всебічного, найхарактернішого підходу до розуміння господарського договору, який не спотворить правову природу договору. Наприклад, Беяневич О. А. визначає дане правове явище як засноване на згоді сторін і зафіксоване у встановленій законом формі зобов'язанням між суб'єктами господарювання, суб'єктами організаційно-господарських повноважень, негосподарюючими суб'єктами – юридичними особами, змістом якого є взаємні права і обов'язки сторін у галузі господарської діяльності [5, с. 61]. Подоляк С. А. пропонує розглядати господарський договір як засновану на господарській угоді, яка слугує юридичною (правовою) підставою виникнення зобов'язальних правовідносин, за якими визначається юридичний (правовий) характер, соціально-правову систему, спрямовану на досягнення правової мети [13, с. 147]. Бервено С. М. запропонував визначати договір як правомірний правочин взаємоузгодженої волі двох або більше сторін, спрямованої на виникнення, зміну чи припинення цивільних прав та обов'язків у формі зобов'язального правовідношення та на врегулювання відносин між цими сторонами шляхом закріплення цих прав та обов'язків у визначеній законом формі [6, с. 13].

Розуміння господарського договору ускладнюється неоднозначністю законодавця щодо вибору єдиного підходу для правового регулювання даного договору. Ця теза підтверджується тим, що на законодавчому рівні положення про господарський договір розкриваються через юридичний факт, на підставі якого виникають господарсько-договірні зобов'язання (ст. 174 ГК України), у другому випадку, відбувається ототожнення з господарським зобов'язанням (ст. 173 та ст. 179 ГК України). Проблема вибору єдиного підходу щодо розуміння

господарського договору ускладнюється тим, що договір не обмежується однією якістю та з теоретичної точки зору може розглядатися у різних ракурсах [10, с. 26].

Визначення правового поняття господарського договору можна здійснити за допомогою надання даному правовому явищу ознак, а саме: а) особливий суб'єктний склад – укладаються за участю суб'єктів господарювання (стаття 55 ГК України). Можуть укладатися і за участю інших учасників господарських відносин; б) забезпечує господарську діяльність учасників договірних відносин; в) поєднання майнових та організаційних елементів; г) обмеження свободи договору з метою захисту інтересів споживачів, економічної конкуренції, національного товаровиробника тощо [12, с. 171]. Вони є основними для визначення та розмежування від інших видів договорів, які застосовуються в інших сферах суспільства. Всі інші особливості, які будуть виникати в процесі розвитку людства, будуть засновані саме на цих першочергових характеристиках.

Зарубіжним прикладом розуміння господарського договору може слугувати правове регулювання у Німеччині, Латвії та інші країни. У Німеччині діє Німецьке торгове уложення або як його ще називають Німецький торговий (комерційний) кодекс. Саме у четвертій книзі даного нормативно-правового акту «Торгові угоди» регулює загальні вимоги щодо угод та окремі види торгових договорів (купівля-продаж, комісійні угоди, експедиційні, складські, перевезення та інші), але він не містить правого визначення поняття договору. Його легальне тлумачення виводиться зі змісту параграфу 305 Німецького цивільного кодексу, згідно з яким для виникнення чи зміни зобов'язання необхідний договір між учасниками, якщо законом не передбачено іншого. У німецькій доктрині розглядаються різні тлумачення договору: як узгоджене між партнерами регулювання правових відносин, як двостороння угода, за якої щонайменше два узгоджених волевиявлення спрямовуються на досягнення правового результату, як досягнуте двома чи більше особами погодження воль про досягнення правового результату [7, с. 373].

Правове регулювання договору у Латвійській Республіці здійснюється цивільним законодавством. У ст. 1401 Цивільного кодексу Латвійської Республіки зазначено, що зобов'язальним право є таке право, на основі якого одна сторона (боржник) зобов'язана на користь іншої сторони (кредитора) здійснити певну дію, яка має майнову цінність, виникає або з правової угоди (дія

щодо встановлення, зміни або припинення правового відношення), або внаслідок порушення, або на підставі закону [3].

Господарський договір є правовим регулятором господарського життя суспільства і держави, опосередковує зв'язки між суб'єктами господарювання та іншими учасниками господарських відносин. За допомогою даного правового явища та інституту здійснюється правове оформлення господарського обороту суб'єктів господарювання.

Враховуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що господарський договір – це домовленість двох або більше сторін у результаті узгодження волі, які володіють правовим статусом суб'єкта господарювання, з метою здійснення господарської діяльності.

Література

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22. – Ст. 144.
2. Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 6. – Ст. 56.
3. Гражданский кодекс Латвийской республики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1260168&subID=100123791,100123796,100124893#text>
4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
5. Беяневич О. А. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти) / О. А. Беяневич. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 592 с.
6. Бервено С. М. Проблеми договірного права України: монографія / С. М. Бервено. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 392 с.
7. Жилианский А. Введение в немецкое право / А. Жилианский, А. Рерихт. – М.: Спарк, 2001. – 767 с.
8. Луць В. В. Контракти у підприємницькій діяльності: навч. посіб. – 2-е вид., перероб. і допов. / В. В. Луць. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 576 с.
9. Мілаш В. С. Господарський договір у сучасних умовах / В. С. Мілаш. – Х.: Право, 2012. – 426 с.
10. Мілаш В. С. Перспективи модернізації договірних правовідносин у сфері господарювання: монографія / В. С. Мілаш; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Х.: ХНУМГ, 2014. – 227 с.
11. Основи римського приватного права: підручник / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, М. В. Домашенко та ін.; за заг. ред. В. І. Борисової та Л. М. Баранової. – Х.: Право, 2008. – 224 с.
12. Підприємницьке право в схемах: загальна частина: навч. посіб. / за заг. ред. С. І. Бевз. – К.: ПП «Фірма «Гранмна», 2012. – 292 с.
13. Подоляк С. А. Господарський договір та його юридичні конструкції – недійсність, нікчемність, неукладеність – в сучасних умовах / С. А. Подоляк // Часопис Київського університету права. – 2009. – № 3. –

С. 146-150.

14. Римское частное право / под ред. И. Б. Новицкого и И. С. Перетерского. – М.: Юрид. изд-во М-ва юстиции СССР, 1948. – 511 с.

УДК 347.965.42(043.2)

Соловйова Т. А., студентка,
Київський університет права, м. Київ
Науковий керівник: Загрішева Н. В., старший викладач

МЕДІАЦІЯ ЯК ОДИН ІЗ АЛЬТЕРНАТИВНИХ СПОСОБІВ ВИРІШЕННЯ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОГО СПОРУ В УКРАЇНІ

Один з альтернативних способів вирішення економічних конфліктів, який дедалі більше привертає до себе увагу в Україні, є медіація як особлива форма посередництва при врегулюванні господарських спорів, що виникають між учасниками господарських відносин.

Окремі питання визначення поняття, ознак медіації практичних аспектів її застосування як альтернативного способу захисту прав учасників різних категорій спорів досліджувались, зокрема, у працях: Н. Бондаренко-Зелінської, Г. Єрьоменко, К. Канішевої, Л. Момот, Ю. Притики, Д. Проценко, Ю. Сліпченко, Г. Ульянової та ін. В той же час, актуальні питання впровадження практики вирішення господарських спорів у позасудовому порядку, зокрема за участю медіатора, не зазнали достатньо широкого висвітлення у вітчизняних наукових дослідженнях. Разом з тим, визначення правових засад запровадження медіації, визначення категорій господарських спорів, вирішення яких можливе за участі медіатора, має не лише теоретичне, а й практичне значення, оскільки має сприяти більш ефективному захисту прав та інтересів суб'єкта господарювання.

Медіація визначається як переговори за участі нейтрального посередника (медіатора), добровільний і конфіденційний процес, в якому нейтральна третя сторона (медіатор) допомагає конфліктуючим сторонам досягти взаємоприйнятої угоди, як метод, за яким сторони управляють і володіють як самим процесом, так і його результатом – угодою, тобто нічого не вирішується без згоди сторін [8].

Вихідні і визначальні правові ідеї, положення та засади, які становлять процедурне та організаційне підґрунтя здійснення процедури медіації і спрямовані на ефективне, взаємоприйнятне,